

CZECH ABSTRACTS TSCHECHISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

HANNEKE MEULINK-KORF & WIM NOORLANDER (s. 157)

Zdroje důvěry ve fragmentarizujícím se světě: Sociálně-ekonomická dimenze a vztahová etika podle Boszormenyi-Nagy: Ve studii indukujeme praktické zkušenosti a jejich aplikaci na filozofické a teologické bázi s použitím odborné literatury hospodářských a společenských věd. Ve studii bude diskutovaná nedávná finanční a ekonomická krize, volné tržní hospodářství a jejich důsledky v soukromé sféře. Jako terapeuti musíme zkoumat aktuální souvislosti společensko-ekonomických faktů s (inter)personálními rozměry. Jaké jsou podmínky odpovědnosti vztahu v prostředí společenské nespravedlnosti a nejistoty, zahaleny ideologií autonomie a rovnosti? V kontextu „heuristiky strachu“ zkoumáme reální perspektivu naděje. Síla vztahové etiky se může zdát iluzí za předpokladu, že míra odpovědnosti závisí od stupně svobody, která nám byla udělena přírodou a kulturou. Ačkoliv se tento předpoklad zdá být povědomý, vztahová etika má přece jen takovou motivační sílu, která dává naději k obnovení poškozené lidské spravedlnosti. Čtením Levinasa můžeme lépe pochopit, jak je to všechno možné. Přitažlivost druhé osoby motivuje. „Její nenásilný rozkaz“ osvobozuje. Kontextuální přístup Boszormenyi-Nagy nabízí prospěšné návrhy k vytvoření zodpovědné péče ve vztahu.

Klíčová výrazy: ekonomická krize, vztahová etika, zdroje důvěry a spolehlivosti, kontextuální terapie, vzájemnost

ROBERT BIEL (s. 184)

Duchovní péče v Polsku před a po politickém převratu: Duchovní péče je jedním z nejstarších hesel pastorační teologie. Vedle charity a ohlašování Evangelia patří k základním úlohám církve. Duchovní péče nabyla na významu hlavně v době totalitního utlačování církve. Nebylo tomu jinak ani v Polsku po 2. světové válce. Komunistické orgány měly negativní vztah k církvi. Proto byla nastoupením komunistické moci značně ovlivněna jednak činnost církve, jednak duchovní péče. V důsledku toho byla církev v komunistickém Polsku nucena svou duchovní činnost takřka stáhnout do sakristie. Tato „sakristicko-církevní“ existence, kterou komunisté tolerovali jako jediný způsob naplňování duchovních potřeb věřících občanů, vedla na mnoha místech k minimalistickému pojetí duchovní péče. Ve stínu komunismu musela duchovní péče vzdorovat mnohým potížím, a to zejména při práci s vojáky a ve věznicích. Existence v totalitárním režimu teda přiměla církev k vyvinutí nových forem pastorační činnosti. Znovu získaná svoboda představuje pro církev nové výzvy, na které není vždy snadné odpovědět. Dnešní doba nutí církev ke změně z „*Ecclesia militans*“ doby komunismu na „*Ecclesia serviens*“ svobodné společnosti. Musí nanovo promyslet své poslání a uskutečnit jistý druh „*aggiornamenta*“. Tuto přeměnu a pastoraci můžeme v postkomunistických společnostech výstižně nazvat „postsocialistickým následováním Krista“. Porevoluční postavení polské katolické církve předpokládá postupnou obnovu církve, kterou Jan Pavel II. nazval novou evangelizací. Je proto také zapotřebí, aby církev hledala nové pastorační přístupy. Je nevyhnutné, aby tyto přístupy měli na jedné straně dobrý základ v teologii, na druhé

straně aby byly v úzkém kritickém dialogu s dalšími vědnými obory, zejména humanitními. Právě v polské pastorální teologii třeba v tomto ohledu doplnit mnoho zameškaného. Ateistický stát zabránil jakémukoliv pokusu církve o vytvoření možnosti teologického vzdělání laiků. V komunistickém Polsku měla církev jen jednu katolickou univerzitu (KUL) – která byla zároveň jedinou katolickou univerzitou v celém východním bloku. Od té doby se teologické prostředí změnilo. Po převratu byla církev schopna využít příznivé příležitosti k vytvoření lepších možností pro teologické vzdělávání i pro laiky. Podařilo se jí převzít jednu Varšavskou univerzitu (UKSW) a založit četné, státem schválené teologické fakulty. Jednou ze slabých stránek dnešní polské teologie jsou určité vědecké pracovníci, kteří jsou z 90% kněží, kteří aktivně působí i v oblasti duchovní péče. Profesori jsou sice schopni obsloužit stávající fakulty a ústavy, většinou ale přednášejí ve více zařízeních zároveň. Nyní je i v Polsku možná interdisciplinární spolupráce v teologii, takže posluchačům nabízejí i takové nové specializace, jako jsou např. etika, žurnalistika, společenská komunikace a rodinné vědy. Na polských církevních univerzitách dnes studuje teologii podle odhadů 16.000 posluchačů, mezi nimiž jsou i budoucí faráři i laičtí teologové. A to se zdá být mimořádně důležitým z hlediska budoucnosti polské církve.

Klíčová výrazy: Polsko, duchovní péče, komunismus, dějiny, retrospektiva, převrat, teologie, univerzity

DINA GUGLIELMI, CHIARA PANARI & SILVIA SIMBULA (s. 204)

Faktory psychického a fyzického zdraví učitelů: Zprostředkovácí role duševní únavy: V posledních letech se mnohé studie věnovali hlavním faktorem a následkem stresu, který postihuje učitele. Jeden z nejnovějších teoretických modelů stresu je model zdrojů a pracovních požadavků (JD-R, Job Demands-Resources). Tato studie zkoumá jediný proces – jmenovitě energetický proces – s předpokladem, že vysoké pracovní požadavky vyčerpávají všechny duševní a fyzické zdroje zaměstnanců a tím poškozují jejich zdraví. Studie podrobně zkoumá zprostředkovácí roli duševní únavy v souvislosti se třemi pracovními požadavkami učitelů (pracovní zátěž, nerovnost, konflikt práce a rodiny) a tří následků stresu (duševní a fyzické příznaky, nespokojenost na pracovišti). Italskou verzi dotazníku PWSQ (Questionnaire for Psychosocial Work Environment and Stress) vyplnilo 697 náhodně vybraných učitelů zastupujících 17 vzdělávacích institucí. Výsledky ukazují, že duševní únava hraje zprostředkovácí roli v konfliktu práce a rodiny, resp. tří zkoumaných následků (spokojenosti na pracovišti, duševních a fyzických příznaků). Ze studie vyplývají důležité důsledky pro oblast prevence. Nakolik je duševní únava vyčerpáním, která se projeví dříve než jiné symptomy, jako například onemocnění spojené se stresem, je včasné rozpoznání tohoto stavu neodmyslitelné v prevenci důsledků stresu.

Klíčová výrazy: učitelé, stres, duševní únava, model zdrojů a pracovních požadavků, zdraví

CAȚĂLINA TUDOSE & FLORIN TUDOSE (s. 221)

Dějiny rumunské psychoterapie v době socialistické diktatury Nicolae Ceaușesca: Cílem studie je představení stavu psychoterapie v období Nicolae Ceaușesca (1965–1989). K pojetí charakteristiky psychotherapeutického kontextu posledních desetiletí minulého století je nevyhnutné studium narušení mezilidských vztahů v Rumunsku, jako i identifikace a analýza jeho příčin. Rumunsko je jedinou zemí východního bloku, ve které během 45 let nastoupili po sobě dva vůdcové následující směr stalinismu, kteří vykonávali zvláště aktivní ideologickou činnost, přičemž se stali

obávanými a nespornými vůdci strany a státu a zavedli diktaturu založenou na národním komunismu (Gheorghe Gheorghiu-Dej) a osobním kultu (Nicolae Ceaușescu). Za těchto okolností byla po roce 1945 činnost nově založené Rumunské psychopatologické a psychotherapeutické společnosti v důsledku vnitřní schizmy narušena. Činnost Rumunské akademie byla zastavena a místo ní byla založena Rumunská lidová akademie, která se postavila proti freudizmu, psychosomatickému a behaviorálnímu učení. Psychotherapie sice přímo zakázána nebyla, ale byla vyhlášena za neshodnou s marxistickým učením. Studie představuje úsilí odborníků v období po šedesátých letech, jehož prostřednictvím se do tisku dostávali díla, které se zabývaly různými odvětvími psychotherapie a seznámili tak odborníky s jejími zásadami. Objevili se psychologové a psychiatři s iniciativním přístupem. Odborné knihy, které vyšly v posledních desetiletích diktatury, už popisovali psychotherapeutické metody, ale psychoanalýzu, kognitivní a skupinové terapie jako i metody rodinné terapie ponechali ještě povedle. Psychotherapeutickou praxi sice přímo nezakázali, představitelé zdravotního systému však nepodporovali podobné iniciativy. Fóra akademie, až na malé výjimky, projevovali na základě dříve vzniklých obranných reflexů, negativní postoj k různým druhům psychotherapie, zvláště k psychoanalýze. Nejspíš lze touto situací vysvětlit tu výbušnou energii, kterou se po roce 1989 nově založené skupiny a spolky s nejrůznějším zaměřením vrhali do realizace a certifikace různých vzdělávacích kurzů a praktické činnosti.

Klíčová výrazy: psychotherapie, Rumunsko, komunismus, státní socialismus, diktatura, dějiny, přehled, pomocná povolání, Ceaușescu, psychoanalýza